

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
КОНДРАШОВОЇ ЄЛИЗАВЕТИ ОЛЕГІВНИ
«Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири
та перекладацькі інтерпретації»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 035 Філологія

1. Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з планами та напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними планами та галузевими науковими програмами

Дисертаційне дослідження Кондрашової Єлизавети Олегівни є, безсумнівно, новаторською роботою і в аспекті комплексного аналізу творчого доробку Д. Томаса, і з огляду на широкий діапазон обраних методів інтерпретації віршового доробку автора, і з точки зору реконструкції валлійської ідентичності поета, який дуже любив англійську мову та саме нею створював свої маленькі шедеври.

Наукове дослідження Єлизавети Олегівни органічно вписується і в контекст сучасних робіт, присвячених інтерпретації поетичного тексту (Є. Чернокова, О. Гон, О. Ємець, Дж. Акерман, В. Тіндал та ін.), і в контекст вже існуючих перекладів Д. Томаса (Л. Коломієць, В. Бетакі, С. Соловійов, В. Моляко, І. Касьяненко та ін.), що свідчить про заповнення певної літературознавчої лакуни, а також про відповідність інтелектуальним запитам української наукової академічної спільноти.

Про складність та неоднозначність поезій Д. Томаса вже неодноразово зазначали літературознавці, перекладачі, літературні критики та сучасники письменника, за що його поезія отримала доволі широкий спектр метафорично-влучних характеристик на кшталт: *“just poetic stuff with no beginning or end”*, *“one of the most distinctive voices”* [Цит. за стр. 26], *“fundamentally religious”* [Цит. за стр. 31], *“some of the obscurity of... meaning”* [Цит. за стр. 35]. Тож реконструкція життєвого та творчого шляху валлійського поета, який творив англійською мовою, постає на сьогодні однією із актуальних задач в сучасному літературознавстві, оскільки осмислення доробку Д. Томаса допомагає створити цілісну стереоскопічну картину тих історико-літературних процесів, що розгорталися за часів існування поезії англійського модернізму.

Вибір теми роботи цілком корелюється із профілем наукової діяльності кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету ім. О. Гончара. Тему дослідження затверджено на засіданні Вченої ради університету (протокол № 5 від 18.11.2021 р.), роботу виконано в рамках навчання в аспірантурі за акредитованою ОНП «Філологія» зі спеціальності «Філологія» (сертифікат про акредитацію 8469, дійсний до 01.07.2029 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна

Робота має доволі чітку структуру, чітко прописану мету та задачі, а також методологічний інструментарій. Дослідниця переконливо демонструє і ступінь вивченості проблеми, і розглядає основні етапи творчості Д. Томаса, і розкриває смисли його поезій. Водночас авторка аналізує вже існуючі переклади, надає власні, а також за допомогою різних видів мистецтва (кіно, фото, музика та театр) розширює наші уявлення про те, як текст поезії може дуже вдало функціонувати в інших вимірах.

Рецензоване дисертаційне дослідження має беззаперечну наукову новизну, оскільки в ньому вперше проаналізовано існуючі переклади поезій Д. Томаса, а також представлено власні інтерпретації поезій автора, що незмінно розширює інтерпретаційне поле вже існуючих прочитань творів Д. Томаса. Окремо слід зазначити, що аналіз творчості автора крізь оптику компаративістики є доволі вдалою ініціативою авторки, що викликає щире наукове захоплення.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

У роботі дуже ретельно висвітлено біографію автора, а також ті соціокультурні чинники, які допомагають нам реконструювати той контекст та ті смисли, які поет намагався донести до читача. Цікавим є те, що авторка аналізує як постать Д. Томаса – поета, так і різні іпостасі Д. Томаса – представника богеми, які подано у всій їхній суперечливості, контрастності та різноманітті життєвих барв.

Авторка у роботі створює цілісний творчий портрет Д. Томаса завдяки «поєднанню кількох напрямів дослідження - історико-літературного, історико-біографічного, інтермедіального, поетологічного, семіотичного та компаративного» (стр.22), що свідчить про релевантний задачам та меті дослідження теоретико-методологічний базис (О. Гон, Є. Чернокова, В. Моляко, Д. Наливайко, В. Фесенко, С. Маценка, Дж. Акерман, В. Тіндал, Дж. Гудбі та ін.)

Практичне застосування роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в процесі викладання курсів з історії зарубіжної літератури, практики англійської мови, спецкурсів з літератури Великобританії, соціокультурології та практики перекладу з англійської мови. Підібраний матеріал є цікавим, особливо з точки зору перекладацьких практик, а отже, діапазон використання матеріалу, ретельно підбраного дисертанткою, є доволі широким.

4. Зміст та завершеність дослідження

У Вступі переконливо обґрунтовано актуальність теми, чітко сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, схарактеризовано наукову новизну та практичне значення роботи.

В першому розділі роботи («Художній світ Ділана Томаса у сприйнятті літературних критиків, біографів і ціннісні основи історико-культурного контексту епохи») Єлизавета Олегівна осмислює рецепцію творів автора у дзеркалі вітчизняної та зарубіжної літературознавчої аналітики, критичних праць і спогадів сучасників Д. Томаса. Дослідниця переконливо демонструє широкий спектр оцінок творчості автора: від критично-орієнтованих (тобто «така, що не викликає значного інтелектуального інтересу» [Ф. Ларкін, цит. за стр. 38] до компліментарних («був першопрохідцем нової хвилі в поезії під назвою неоромантизм і залишався лідером англійської поезії... » [Дж. Додда, стр. 39]. У роботі є особливо цікавими ті пасажі, в яких сам Д. Томас пунктирно окреслює ті художні імперативи, які формують поетичний світ (стр. 43, 53), а також, які саме орієнтири та художні впливи супроводжують його пошуки в царині поезії (стр. 42, 45, 49, 52, 84, 86, 89, 95, 97).

Другий розділ роботи має назву «Досвід перекладу поезії Ділана Томаса. Константи смислового універсуму автора й варіативність їх інтерпретацій у практиці інакомовної художньої співтворчості». В цьому розділі дослідження Єлизавета Олегівна зосереджується на перекладацьких інтерпретаціях: детально розглянуто оригінали та переклади трьох репрезентативних творів (*"And Death shall Have no Dominion"*, *"The Hand that Signed the Paper"*, *"Vision and Prayer"*) українською, російською, французькою, іспанською та турецькою мовами.

Позитивним моментом в дослідженні є те, що дисертантка апелює до перекладацьких здобутків багатьох авторів, як українських (Л. Коломієць, В. Бетакі, С. Соловійов, В. Моляко, І. Касьяненко), так і зарубіжних (А. Сюед, Е. Кранвел, Ю. Озджан), водночас робить спробу презентувати і власні переклади поезій Д. Томаса. Також авторка на сторінках роботи постійно неодноразово наголошує на перекладі як «виклик для перекладача» (стр. 127, 131, 171), що зумовлює наявність певних перекладацьких індивідуальних траєкторій, націлених на культурологічне наближення або віддалення від тексту оригіналу, зокрема в контексті «валійськості-англійськості».

У третьому розділі роботи («Життя після життя. Світ Ділана Томаса-митця в інтермедіальному просторі культури сучасності») авторка переконливо демонструє, що творчий здобуток Д. Томаса продовжує своє життя в різних видах мистецтва, зокрема кінематографа, музики, живопису та театру). Аналіз фільму «Останній поклик» (реж. С. Бернштейн), музичних композицій І. Стравінського, Д. Джонса та пісень гурту *"Helen Love"*, а також чисельних образотворчих і фотоінтерпретацій органічно доповнює сприйняття поезій автора як цілісного культурного феномену, де тісно переплітаються теми життя, смерті, людського буття, а також відчувається неабиякий вплив на реципієнта.

У висновках повною мірою відображено хід розв'язання поставлених у роботі завдань, містяться узагальнені результати дослідження. Список використаних джерел охоплює значну кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних публікацій, релевантних до теми дослідження. Дисертацію

оформлено відповідно до чинних вимог, варто відзначити належний науковий стиль та літературну українську мову, а також логічність, системність та послідовність викладення матеріалу.

Єлизавета Олегівна зуміла виконати всі поставлені завдання, які було задекларовано на стр.16 роботи, репрезентувавши напрочуд складний поетичний світ Д.Томаса в його екстравагантності, метафоричності, релігійності, алюзивності, оригінальності мовної організації, мелодійності, музичності, здатності візуалізуватися, а також зробила певний внесок в сучасне українське літературознавство та перекладознавство.

Порушень академічної доброчесності в дисертації не виявлено.

5. Дискусійні положення, зауваження та пропозиції

Дисертаційне дослідження Єлизавети Олегівни є, безсумнівно, цілісним науковим дослідженням, втім, в ній, як і в будь-якій роботі, є дискусійні позиції, прояснення яких значно б розширило наші уявлення про Д. Томаса, його творчий доробок та переклади поезій.

1) В другому розділі роботи хоча й надається аналітика перекладацьких постулатів С. Баснетт, Р. Якобсона, А. Леві певною мірою варто було б згадати та відрефлектувати стратегії перекладу, які застосовуються в процесі перекладу тексту, тим більше що про стратегії авторка дисертації побіжно згадує у висновках до розділу, а саме: «рівень адекватності перекладів коливається залежно від індивідуальної стратегії автора» (стр.190). Тож під час захисту роботи хотілося б почути про те, які індивідуальні перекладацькі стратегії йдеться в процесі перекладу віршів Д. Томаса?

2) У роботі авторка цілком слушно зазначає про складний характер поезій Д. Томаса, стверджуючи про те, що *«осмислення поетичного світу автора потребує занурення у складну систему асоціативних зв'язків, метафоричних образів і метафізичних філософських концептів»* (стр.131), про складність для непідготовленого читача *«зануритися в світ метафорики ... без постійного прагнення до їхнього розшифрування»* (стр.91). З іншого боку, в тексті роботи є пасажі, які доводять нам неабиякий вплив на реципієнта завдяки магнетичній аурі поетичного слова автора: *«всю поезію Томаса легше зрозуміти, коли він читає її вголос»* (стр.228), її успіх серед слухачів завдяки неабиякій музичності та ритмічній організації під час виступів Томаса на радіо та зустрічей із читачами (слухачами). В такому контексті бажано б прояснити, яким чином корелює потреба неодноразової вдумливої рецепції діланівського тексту в процесі читання із тим, що його звукова версія повторюється лише раз або два під час виступу і слухач не має часу осмислити глибину всіх закладених смислів, а ефект є майже однаковим.

3) В дисертації авторка переконливо доводить, що існував поет Д. Томас – геній та водночас Д. Томас – представник богемі, перший вражав своїх читачів магнетичною аурую своїх поезій, а другий – вів асоціальний спосіб

життя. Всі ці біографічні моменти також показано в кінострічці "Last Call" («Останній поклик»), що, правда, як зазначено в роботі, «*нуарна версія екранного часу домінує над «кольоровими уривками»*» (стр.201). Було б цікаво почути міркування дисертантки стосовно причин такої рецепції творчості Д. Томаса. Чому саме «темна сторона» особистості поета в кіноінтерпретації домінує над яскраво вираженою валлійською ідентичністю, яка дуже яскраво проступає у його поезіях?

4) У роботі наявні поодинокі помилки друку, русизми або ж неточності, такі як «любити та бути любимим» замість «кохати та бути коханим» (стр.110), «Волт Вітмен» (стр.89) замість «Уолт Уїтмен», «реконструювати біографію автора» замість «реконструювати внутрішню перспективу автора» (стр.57) та ін. Зазначимо, що висловлені зауваження не знижують якість проведеного дослідження і не впливають на його позитивну оцінку.

6. Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження цілком релевантні обраним методам дослідження. Дослідниця поєднує історико-літературний, історико-біографічний, компаративний, поетологічний, семіотичний методи дослідження, окрім власне загальнонаукових методів аналізу та синтезу, а також звертається до методологій інтермедіальності та синергетики.

Крім того, переконливість наукових висновків забезпечується і джерельною базою (127 позицій), і апеляцією до широкого кола теоретичних робіт. За темою дисертації опубліковано **десять** наукових праць, серед яких - **чотири** статті у фахових виданнях категорії «Б» та **чотири** апробаційні публікації за матеріалами наукових конференцій різного рівня, **один** розділ в колективній науковій монографії «*Слово як факт і фактор літератури*», **один** розділ в навчальному посібнику до спецкурсу з британської та американської культури «*Be British / Think like American*».

7. Апробація основних результатів дослідження

Основні положення роботи висвітлено в доповідях на дванадцяти конференціях: **чотирьох** міжнародних, **семи** всеукраїнських та **двох** симпозіумах. Робота неодноразово обговорювалася на засіданнях кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету ім. О. Гончара в рамках навчання в аспірантурі, а також під час міжкафедрального семінару факультету іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету ім. О. Гончара (9 червня 2026 року).

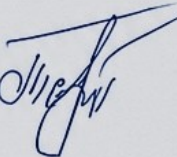
8. Загальний висновок

Висловлені зауваження та побажання не знижують цінність проведеного дослідження та мають радше рекомендаційний характер. Дисертація **Кондрашової Єлизавети Олегівни «Поетичні світи Д. Томаса: художні орієнтири та перекладацькі інтерпретації»**, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійним завершеним дослідженням, що містить науково достовірні результати.

Рецензована дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно Постанови КМ України №341 від 21.03.2022 року), а її авторка – **Кондрашова Єлизавета Олегівна** – за результатами проведення публічного захисту заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янської філології
Запорізького національного університету

Кирил ТАРАСЕНКО

Підпис Кирила Тарасенка засвідчую

Перший проректор

Запорізького національного університету

Олександр БОНДАР